

॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ योगेन उपायेन एवंविधं आलस्यं ॥ १७ ॥ बाह्विति बाहुपलक्षितं शौर्यं जघोपलक्षितं पादविहरणं भारोभारवहनं ॥ १८ ॥ आर्तस्य अतिलिप्सावतः ॥ १९ ॥

अथ शीतपरीतां गोजंबुकः क्षुच्छमान्वितः ॥ सदारस्तांगुहामाश्रुप्रविवेश जलार्दितः ॥ ११ ॥ सदृष्ट्वा मांसजीवीतु सुभृशं क्षुच्छमान्वितः ॥ अभक्षयत्ततो ग्रीवा
मुष्टस्य भरतर्षभ ॥ १२ ॥ यदा त्वबुध्यतात्मानं भक्ष्यमाणं सवैपशुः ॥ तदा संकोचने यत्नमकरोद्भृशदुःखितः ॥ १३ ॥ यावदूर्ध्वमथ श्वैव ग्रीवां संक्षिपते पशुः ॥ ता
वत्तेन सदारैर्गजंबुकेन सभक्षितः ॥ १४ ॥ सहत्वा भक्षयित्वा च तमुष्टं जंबुकस्तदा ॥ विगते वातवर्षे तु निश्चक्राम गुहामुखात् ॥ १५ ॥ एवं दुर्बुद्धिना प्राप्तमुष्टेण
निधनं तदा ॥ आलस्यस्य क्रमात्पश्यमहांतं दोषमागतं ॥ १६ ॥ त्वमप्येवंविधं हित्वा योगेन नियतेन्द्रियः ॥ वर्तस्व बुद्धिमूलं तु विजयं मनुरब्रवीत् ॥ १७ ॥ बुद्धिश्चे
ष्टानिकर्माणि बाहुमध्यानि भारत ॥ तानि जंघाजघन्यानि भारप्रत्यवराणि च ॥ १८ ॥ राज्यं तिष्ठति दक्षस्य संगृहीतेन्द्रियस्य च ॥ आर्तस्य बुद्धिमूलं हि विजयं मनु
रब्रवीत् ॥ गुह्यं मंत्रं श्रुतवतः सुसहायस्य चानघ ॥ १९ ॥ परीक्ष्य कारिणो ह्यर्थास्तिष्ठन्तीह युधिष्ठिर ॥ सहाययुक्तेन महीकृत्स्ना शक्या प्रशासितुं ॥ २० ॥ इदं हि स
द्भिः कथितं विधिज्ञैः पुरामहेन्द्रप्रतिमप्रभाव ॥ मयापि चोक्तं तव शास्त्रदृष्ट्या यथैव बुध्वा प्रचरस्व राजन् ॥ २१ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिप० राजध० उष्ट्रग्रीवोपा
ख्याने द्वादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११२ ॥ ॥ ७३ ॥ युधिष्ठिर उवाच राजाराज्यमनुप्राप्य दुर्लभं भरतर्षभ ॥ अमित्रस्यातिवृद्धस्य कथं तिष्ठेदसाध
नः ॥ १ ॥ भीष्म उवाच अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनं ॥ सरितां चैव संवादं सागरस्य च भारत ॥ २ ॥ सुरारि निलयः शश्वत्सागरः सरितां पतिः ॥ प
प्रच्छ सरितः सर्वाः संशयं जातमात्मनः ॥ ३ ॥ सागर उवाच समूलशाखान्यस्यामि निहतान् कायिनोद्गुमान् ॥ युष्माभिरिह पूर्णाभिर्नद्यस्तत्र न वेतसं ॥ ४ ॥
अकायश्चाल्पसारश्च वेतसः कूलजश्च वः ॥ अवज्ञयावानानीतः किंच वा तेन वः कृतं ॥ ५ ॥ तदहं श्रोतुमिच्छामि सर्वासामेव वोमतं ॥ यथा चेमानि कूलानि हित्वा
नायाति वेतसः ॥ ६ ॥ तत्र प्राह नदी गंगा वाक्यमुत्तममर्थवत् ॥ हेतुमद्वाहकं चैव सागरं सरितां पतिं ॥ ७ ॥ गंगोवाच तिष्ठत्येते यथास्थानं न गाल्येकनिके
तनाः ॥ तेत्यजंति ततः स्थानं प्रातिलोम्यान् वेतसः ॥ ८ ॥ वेतसो वेगमायातं दृष्ट्वा नमति नापरे ॥ सरिद्वेगेऽभ्यतिक्रान्तिस्थानमासाद्य तिष्ठति ॥ ९ ॥

॥ २० ॥ २१ ॥ इति शांतिप० रा० नै० भारतभा० द्वादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११२ ॥ ॥ ७३ ॥ राजाराज्यमित्यध्यायो बलवतिरिपौ विनय एव श्रेयानित्यर्थः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ निहतान् उन्मूलि
तान् कायिनः महाशरीरान् अन्यान् दृष्ट्वा आनीतानि ति शेषः ॥ ४ ॥ अकायः अल्पकायः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ एकनिकेतनाः स्तब्धा इत्यर्थः प्रातिलोम्यान् अस्माकं प्रातिकूल्यान् ॥ ८ ॥ ९ ॥